

CCV/D05VV DIDAKTIKA VÝTVARNÉ VÝCHOVY PRO 2. STUPEŇ ZŠ A SŠ I

CCV/D08VV DIDAKTIKA VÝTVARNÉ VÝCHOVY PRO 2. STUPEŇ ZŠ A SŠ II

Mgr. Miloš Makovský, Ph.D. | e: milos.makovsky@ujep.cz | t: 475 283 854 | kancelář: CS-114/8

Mgr. et MgA. Dagmar Myšáková, Ph.D. | e: dagmar.mysakova@ujep.cz | t: 475 283 289 | kancelář: CS-114/6

Obecný charakter a cíle předmětu:

Předmět je zaměřen na zprostředkování základních znalostí z oblasti didaktiky výtvarné výchovy a galerijní pedagogiky a rozvoj profesních kompetencí výtvarného pedagoga, které souvisí s plánováním výuky a přípravou výtvarně-edukativního programu. Studenti jsou seznámeni se systémem metod výuky výtvarné výchovy a možnostmi interpretace a zprostředkování uměleckého díla. Získávají znalosti základních didaktických kategorií (vzdělávací obsah, cíl, didaktická transformace obsahu, motivace, hodnocení), jsou seznámeni se základy projektového managementu a s etapami projektového cyklu. Důraz je kladen na porozumění pojmům, schopnost jejich interpretace a způsobilost k jejich praktické aplikaci i reflexi využitých metod.

Náplň jednotlivých seminářů:

1. Specifika dětského výtvarného projevu.
2. Vzdelávací obsah a učivo (očekávané výstupy, RVP).
3. Problematika rozpracování učiva, didaktická transformace obsahu.
4. Metody, možnosti a formy výtvarné výchovy.
5. Cíle vyučování ve výtvarné výchově.
6. Motivace a hodnocení výtvarné činnosti.
7. Výtvarný námět, problém, technika; výtvarné řady a projekty.
8. Projektová výuka v kontextu školního a mimoškolního vzdělávání.
9. Základy projektového managementu – fáze, plánování a řízení projektu.
10. Problematika zprostředkování a interpretace uměleckého díla.
11. Galerijní animace (obsahy, cíle, struktura).
12. Tištěný a digitální učební materiál v galerijní edukaci.

Požadavky pro udělení zápočtu (CCV/D05VV):

- Účast na prezenčních setkáních 16. 5. 2025, 6. 6. 2025 a 20. 6. 2025.
- Samostatný či skupinový náslech galerijní animaceⁱ a její kolokviální reflexe na setkání 20. 6. 2025. Struktura této reflexe viz příloha č. 1 tohoto sylabu.
- Návrh a ověření vlastního výtvarně-edukativního projektu (odevzdáno do 20. 6. 2025). Struktura viz příloha č. 2 tohoto sylabu.

Požadavky pro udělení zkoušky (CCV/D08VV):

- Úspěšné absolvování písemného testu, který bude vycházet ze zaslaných prezentací a z přednášených témat. Test je nutné splnit alespoň na 60 %.

Povinná literatura:

- BABYRÁDOVÁ, Hana. *Výtvarná dílna*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2005. s. 92–227. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 96. ISBN 80-210-3879-9.
- DYTRTOVÁ, Kateřina. *Interpretace a metody ve vizuálních oborech*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2010. Acta Universitatis Purkynianae. s. 146–152, 165–213. ISBN 978-80-7414-250-5.
- FIŠER, Zbyněk, Vladimír HAVLÍK a Radek HORÁČEK. *Slovem, akcí, obrazem: příspěvek k interdisciplinaritě tvůrčího procesu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 161–192. ISBN 978-802-1053-892.
- HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. s. 46–112. ISBN 80-7290-237-7.
- MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů: metodický materiál* [online]. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013 [cit. 2018-03-19]. ISBN 978-80-7028-403-2. Dostupné z: http://www.mcmp.cz/fileadmin/user_upload/vzdelavani/metodicke_texty/10_PRACOVNI_LISTY_s_ISBN_1._11..pdf
- ROESELLOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V.: nejen pro základní umělecké školy*. Přerac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2003. s. 19–21, 59–85. ISBN 80-7290-129-X.

Doporučená literatura

- BERAN, Vít et al. *Učím s radostí: zkušenosti, lekce, projekty*. Vyd. 1. Praha: Agentura Strom, 2003, 237 s. ISBN 80-861-0609-8.
- BRABCOVÁ, Alexandra. *Brána muzea otevřená*. Open Society Fund Praha a JUKO Náchod, 2003. ISBN 80-86213-28-5.
- BROŽEK, Jaroslav. *Obrazy a barva*. Ústí nad Labem: UJEP, 1993, 69 s. ISBN 80-7044-060-0.
- BRÜCKNEROVÁ, Karla. *Skici ze současné estetické výchovy*. Brno: MU, 2011. ISBN 978-80-210-5616-9.
- Co jsou DUMy. In: *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, c2018, 11. 9. 2012 [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/16435/co-jsou-dumy.html/>
- ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7.
- DANIEL, Ladislav. *Umění vidět umění: úvod do interpretace obrazu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 72 s. ISBN 978-80-244-2000-4.
- FULKOVÁ, Marie, Lucie HAJDUŠKOVÁ, Leonora KITZBERGEROVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. *Galerijní a muzejní edukace 1*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2012, 320 s. ISBN 978-80-7290-535-5 (PF UK), 978-80-7101-111-8 (UPM).
- FULKOVÁ, Marie, Leonora KITZBERGEROVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. *Galerijní a muzejní edukace 2*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2012, 352 s. ISBN 978-80-7290-700-7 (PF UK), 978-80-7101-127-9 (UPM).
- GRECMANOVÁ, Helena. *Aktivizační metody v muzejní pedagogice. Škola muzejní pedagogiky 4*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 47–76. ISBN 978-80-244-1869-8.
- HAZUKOVÁ, Helena. *Příprava učitele na rozhodování ve výtvarné výchově. I*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2000.
- HAZUKOVÁ, Helena. *Příprava učitele na rozhodování ve výtvarné výchově. II*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1995.

- HORÁČEK, Radek a Jan ZÁLEŠÁK. *Aktuální otázky zprostředkování umění. Teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 190 s. ISBN 978-80-210-4371-8.
- HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Akademické nakladatelství CERM, 1998. ISBN 80-7204-084-7.
- JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-207-9.
- KESNER, Ladislav. *Muzeum umění v digitální době: Vnímání obrazů a prožitek umění v soudobé společnosti*. 1. vyd. Praha: Argo, 2000, 259 s. ISBN 80-7203-252-6.
- KITZBERGEROVÁ, Leonora. *Didaktika výtvarné výchovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014 [cit. 2019-11-07]. ISBN 978-80-7290-667-3. Dostupné z: https://uprps.pedf.cuni.cz/UPRPS-353-version1-didaktika_vytvarne_vychovy.pdf
- LASOTOVÁ, Dáša a Radim BEJLOVEC. *Metodika výuky výtvarné výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínajícího učitele*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2010. ISBN 978-80-7368-892-9.
- MUSILOVÁ, Květoslava a Petra ŠOBÁŇOVÁ, ed. *Kultura, umění a výchova: výběr z textů 2013–2016: muzejní a galerijní pedagogika: edukace v kultuře*. Olomouc: Česká sekce INSEA, 2018. ISBN 978-80-904268-3-2.
- PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1998, ISBN 80-859-3149-4.
- Rámcové vzdělávací programy. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2019 [cit. 2019-11-07]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>
- ROESELLOVÁ, Věra. *Námět ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 2000. ISBN 80-902267-4-4.
- ROESELLOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997. ISBN 80-902267-2-8.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SLAVÍK, Jan. *Kapitoly z výtvarné výchovy II.: Hodnota, osobnost, motivace*. Praha: Pražské centrum vzdělávání pedagogických pracovníků, Katedra výtvarné výchovy pedagogické fakulty UK v Praze, 1994.
- SVOZILOVÁ, Alena. *Projektový management*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 353 s. ISBN 80-247-1501-5.
- ŠOBÁŇ, Marek, David HRBEK a Vladimír HAVLÍK. *Škola muzejní pedagogiky* 6. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1871-1.
- ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1469-4.
- ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3003.

Příloha č. 1:

STRUKTURA KOLOKVIÁLNÍ REFLEXE NAVŠTÍVENÉ GALERIJNÍ ANIMACE

Informace k programu:

- Oficiální a úplný název navštívené instituce
- Název výstavy či díla, které je doprovodný program věnován
- Termín konání výstavy
- Datum konání doprovodného programu
- Název doprovodného programu (pokud nějaký má)
- Popis (např. z jaké jsou školy), věk a počet účastníků
- Délka trvání programu

Popis průběhu programu (forma a struktura je volná, ale nutno zmínit následující body):

- Motivace (jak jí bylo dosahováno a jak byla intenzivní)
- Adekvátnost navštíveného programu vzhledem k věku účastníků
- Návaznost na výstavu/dílo
- Různorodost aktivit v rámci programu (co se týče formy)
- Komplexnost programu (zahrnutí teoretických informací i praktických činností)
- Osobnost lektora
- Materiálové zajištění
- Příklady konkrétních dialogů či reakcí účastníků
- Příklady konkrétních realizací/výtvorů
- Výsledné artefakty (jejich kvalita, pokud byla pro splnění cílů programu důležitá)
- Kvalita závěrečné reflexe (zda se vyjádřili všichni účastníci, jestli reflexe vůbec proběhla, jak byla vedena, zda si účastníci uvědomili smysl programu...)
- Dodržení předem stanoveného časového harmonogramu
- Splnění předem stanovených cílů

Vlastní názor na doprovodný program

- Kritické zhodnocení navštíveného programu
- Jeho hlavní pozitiva a negativa
- Vlastní návrh na obměnu doprovodného programu

Dokumentace

- Max. 20 kvalitních fotografií, možné je i video či audio
- U dokumentace je zřejmé, co je na ní zachyceno (popisky)

Příloha č. 2:

STRUKTURA NÁVRHU A OVĚŘENÍ VLASTNÍHO VÝTVARNĚ-EDUKATIVNÍHO PROJEKTU

V rámci kurzu studující navrhují, ověřují a prezentují vlastní výtvarně-edukativní projekt, jehož součástí je zprostředkování vybraného uměleckého díla. Studující zadání ověřují na „laikovi“ (např. žák, rodinný příslušník, kamarád apod.) a odevzdávají fotodokumentaci jeho tvorby.

Popis výtvarně-edukativního projektu obsahuje:

Jméno studenta/studentky

Název vybraného díla, autor/ka, rok, technika, rozměr (případně umístění)

Reprodukce díla + citace zdroje (viz níže)

Téma projektu

Námět

Třída/věková skupina pro kterou je projekt určen

Výtvarná technika/žánr

Pomůcky, materiál a potřebné technické vybavení (co potřebují žáci/žákyně a co učitel/učitelka)

Cíle + ve které fázi výuky dochází k jejich naplnění (při formulaci cílů vycházejte z prezentace z kurzu, snažte se vyvarovat uvedeným chybám)

Výtvarný problém (viz prezentace)

Organizační formy

Výukové metody

Při definování organizačních forem a metod vycházejte z prezentace z kurzu, definujte organizační formy a metody jak z pohledu obecné didaktiky, tak didaktiky oborové.

Kritéria hodnocení a způsob hodnocení

Očekávané výstupy z RVP, které žáci/žákyně zadáním naplňují + ve které fázi výuky dochází k jejich naplnění

Není nutné dodržet toto pořadí, ale aby bylo přítomno vše.

Struktura výtvarně-edukativního projektu (+ časové požadavky)

1. Úvod, uvedení žáků/žákyň do problému, objasnění záměrů, případně opakování pojmů
2. Motivace
3. Vnímání a interpretace uměleckého díla – výklad, objasnění pojmů, dialog apod. (součástí odevzdaného dokumentu je popis, jak bude výklad/dialog veden, jaké konkrétní otázky studující klade a jaké konkrétní informace zprostředkovává, případně jaké další vizuály budou prezentovány). Aby byl studující schopen/schopna s žáky dílo interpretovat, předpokládá se jeho/její vlastní předchozí interpretace díla, tu studující neodevzdává písemně, ale na následné kolokviální prezentaci projektu představí dílo ústně.
4. Vlastní tvůrčí činnost žáků/žákyň

5. Hodnocení, reflexe (součástí odevzdaného dokumentu je popis, jak bude reflexe vedena, jaké konkrétní otázky studující klade, jakým způsobem jsou žákovské práce hodnoceny)

Strukturu není nutné přesně dodržet, můžete si ji upravit dle svých potřeb, přidat/rozšířit některé fáze nebo zvolit jiné pořadí. Součástí vašeho výtvarně-edukativního projektu však musí být fáze zahrnující dialog s žáky/žákyněmi nad uměleckým dílem, fáze motivace (může však být součástí

jiné fáze, mělo by být ale jasné, kdy k ní dochází a co považujete ve vaší jednotce za motivaci žáků), fáze vlastní tvorby žáků/žákyně, fáze hodnocení/reflexe.

Ke všem použitým zdrojům (informace, obrazové přílohy) jsou náležitě uvedeny citace dle citační normy ČSN ISO 690 (Doporučený web: www.citace.com).

Jak citovat reprodukce uměleckého díla (tučně vyznačené informace jsou, pokud jsou známy, povinné):

V případě, že se jedná o reprodukci z knihy/katalogu/webu:

Jméno tvůrce. Název díla: podnázev [Alternativní název][Druh nosiče]. In: **Jméno tvůrce mateřského dokumentu. Název mateřského dokumentu:** podnázev. Vedlejší název. **Vydání.** Další tvůrce mateřského dokumentu. **Místo publikování: Nakladatel, Datum publikování. Číslování svazku obsahující dílo, Rozsah stran díla, Název edice a číslování. Standardní identifikátor.** Poznámky.

Příklady:

FILLA, Emil. Kůň drásaný lvem [olej na plátně, 1938]. In: *Stavy mysli / Za obrazem: Stálá expozice GASK – Galerie Středočeského kraje*. Kutná Hora: GASK – Galerie Středočeského kraje, 2014, s. 81. ISBN 978-80-7056-185-0.

FILLA, Emil. Kůň drásaný lvem [olej na plátně, 1938]. In: Sbírky online. GASK [online]. Kutná Hora [cit. 2020-10-04]. Dostupné z: <http://sbirky.gask.cz/apps/#search>

V případě, že se jedná o Vaši vlastní fotografii, pořízenou na výstavě:

Jméno tvůrce. Název díla: podnázev [Alternativní název][Druh nosiče]. **Další tvůrce. Místo uložení. Lokace.**

Příklad:

FILLA, Emil. *Kůň drásaný lvem* [olej na plátně]. Kutná Hora: Galerie Středočeského kraje. Stálá expozice *Stavy mysli / Za obrazem*.

¹ *Galerijní animace* je specifický typ doprovodného programu, konajícího se zpravidla v galeriích a muzeích výtvarného umění. Podmínkou programu je, že lektor a účastníci pracují s originálem uměleckého díla (alespoň část programu se pohybuje přímo v expozici), lektor klade důraz na zážitek účastníků a v programu kombinuje teoretickou část (odborný výklad, komentáře k dílům, historické informace apod.) s částí praktickou (vlastní tvorba účastníků a její reflexe).

Galerijní animací tedy **není** např. *komentovaná prohlídka* (chybí zde praktická část) nebo *workshop* (chybí zde teoretická část a reflexe).

Galerijní animace jsou časté zejména v institucích, které mají vlastní lektorské oddělení. Nejjednodušší bývá poptat lektorská oddělení „velkých institucí“, např. *Národní galerie Praha* (Veletržní palác), *Centrum současného umění DOX*, *Moravská galerie v Brně* apod.